

NOTAT

Detaljregulering for Setermoen leir - kulturminneinteresser

Notatdato:	29. september 2022
Saksbehandler:	Jøril Finstad, seniorrådgiver, avdeling kulturminne

Bakgrunn

Avdeling Kulturminne i Forsvarsbygg er av FB stab v/Cathrin Strømseth bedt om å lage et notat som beskriver muligheter og begrensninger innenfor verneområder og vernete/fredete bygninger på Setermoen. Hensikten er å angi hvilket handlingsrom man har innenfor verneområdene og muligheter/begrensninger når det gjelder tiltak i bygninger i verneklasse 2. Vurderingen blir av innledende, overordnet art da Kulturminneavdelingen ikke har fått oversendt konkrete planer. I følge Forsvarsbyggs interne rutiner skal kulturminneavdelingen involveres i videre planlegging og vurderinger når konkrete tiltak blir aktuelle.

Vernesituasjonen

Deler av Setermoen leir ble vernet gjennom Landsverneplanen for Forsvaret i 2000. Vernet omfatter bygningsmiljøer fra ulike epoker: I kavalerileiren er det bevart tre magasinbygninger (0033, 0034 og 0035) fra tidlig 1900-tallet. Disse ble fredet ved forskrift i 2004. Rundt bygningene er det avsatt et verneområde som er delvis avgrenset av en parkeringsplass på nordvestsiden og av veger på tre øvrige sidene. Området er regulert til bevaring i reguleringsplan «Setermoen leir» fra 14.6.2006.

I Artillerileiren er det et bygningsmiljø i verneklasse 2. De fleste av de vernede bygningene i dette området er fra 1950-tallet. Dette inkluderer:

- 0105, 0110 og 0114 kasernebygninger (fra 1954) – vernet eksteriør og interiør i trapperom
- 0109 Messe/spisesal (fra 1954) – vernet eksteriør og interiør i spisesaler og inngangsparti
- 0111 Magasinbygning (fra 1916) – vernet eksteriør og interiør
- 0112 Befalslatrine (fra 1932) – vernet eksteriør
- 0113 Undervisningsbygning (fra 1955) – vernet eksteriør
- 0118 Befalsmesse (fra 1956) – vernet eksteriør og interiør i spisesal, peisestuer, kjellerstuer, inngangspartier og trapperom
- 0129 Ladetrenhus (fra 1914) – vernet eksteriør
- 0148 «Setertun» (fra 1956) – vernet eksteriør og deler av interiør
(I forvaltningsplanen for Setermoen leir er det vernete rom skravert på plantegning).

På Hundtorp er det to bygninger er verneklasse 2; en soldatbrakke (0203) fra 1920 og et telthus (0216) fra 1948. De samme bygningene er regulert til bevaring i reguleringsplaner fra hhv. 14.6.2006 og 24.6.2010. Rundt disse bygningene er det også satt av verneområder.

Verneområdet i Landsverneplanen rundt 0105, 0109, 0110, 0111, 0112, 0113, 0114 og 0118 tilsvarer området som er regulert til bevaring i reguleringsplanen for Artillerileiren fra 14.6.2006. Det samme gjelder området rundt 0148 Setertun. Området rundt ladetrenhuset er større i Landsverneplanen/forvaltningsplanen enn i

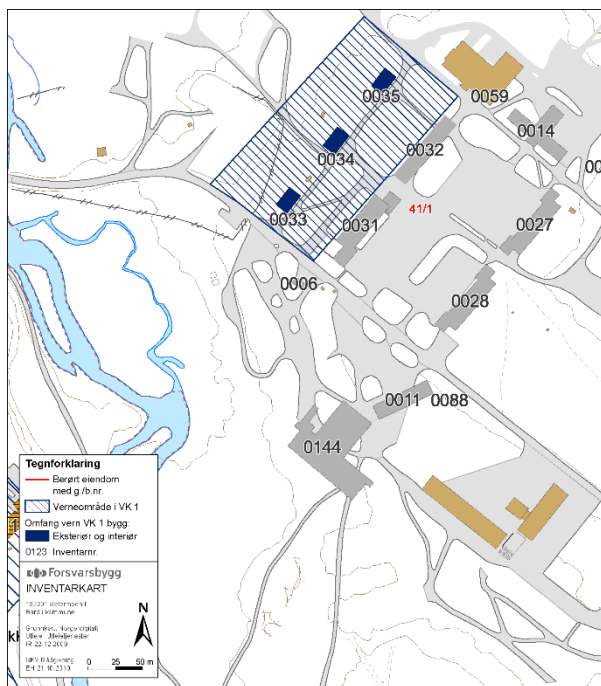
reguleringsplanen (B1 Artillerileiren fra 24.6.2010). Verneområdet i Landsverneplanen inkluderte et ekserserhus (0129) som nå er revet. I forvaltningsplanen ble derfor verneområdet snevret noe inn, men reguleringsplanen har en avvikende avgrensning (av uviss grunn).

Fredning er det sterkeste juridiske vernet. Verneklasse 2 er et selvpålagt statlig vern, forankret i Landsverneplanen. Fylkeskommunen er myndighet for fredete bygninger og bygninger som er regulert til bevaring. Riksantikvaren er myndighet når det gjelder eventuell endring av vern.

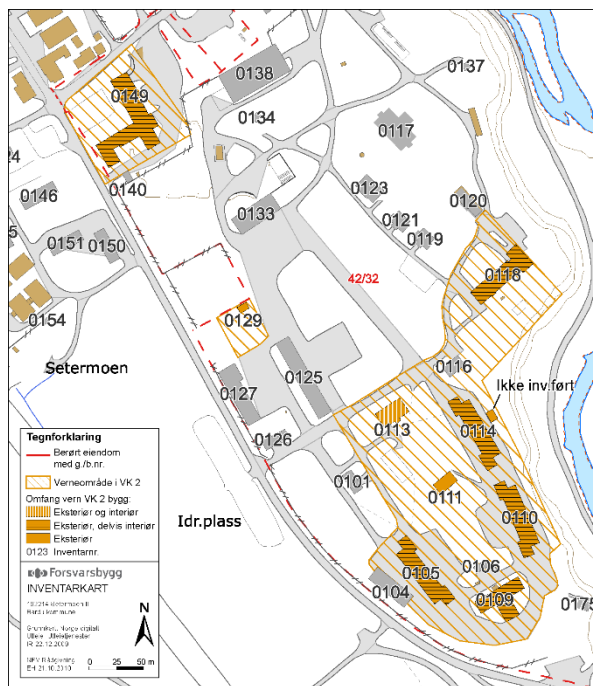
Tidligere verne vurderinger

Etter at Landsverneplanen for Forsvaret ble vedtatt i 2000 er vernesituasjonen blitt vurdert på nytt ved tre anledninger:

- **2010:** I forbindelse med forvaltningsplanarbeidet i 2010 ble inv. 116 (verneklasse 2) tatt ut av vernelisten fordi bygningen var vernet på feil grunnlag og verneverdien vurdert som lav. I stedet ble en eldre latrinebygning tatt med (verneklasse 2). For forlegningsbygningene 0105, 0110 og 0114 godtok Riksantikvaren å endre interiørvernet fra «innvendig hovedstruktur» til kun å omfatte trapperommene. Vernet omfatter fortsatt eksteriørene. For 0118 ble vernet endret fra innvendig hovedstruktur til et utvalg rom (vist med blå skravur på plantegning i forvaltningsplanen).
- **2015:** I Kavalerileiren er det likeartede bygninger som Artillerileiren, men disse er uten vern. FB kulturminneavdeling ble bedt om å utrede muligheten for å sammenligne disse to leirene med sikte på et eventuelt bytte av verneobjekter. Konklusjonen var at Kavalerileiren var svekket som aktuelt verneområde fordi messebygningen i denne leiren var revet, og 1950-tallsleiren ikke lenger hadde de samme kvalitetene et komplett tun. Vernet på Artillerileiren ble derfor beholdt.
- **2018:** I forbindelse med prosjektet «Revurdering av Forsvarets kulturhistoriske bygningsmasse» ble hele den vernete porteføljen gjennomgått på nytt for å vurdere muligheter for endring- og ev. oppheving av vernet på enkelte inventarer. På Setermoen ble bygningene på Hundtorp (0203 Soldatbrakke og 0216 Telthus) foreslått av- vernet. Foreløpig har Riksantikvaren avslått av vernet på 0203, men er mer positive til at 0216 kan demonteres og flyttes. Prosjektet er ikke endelig avsluttet og eventuelle endringer er ikke formelt godkjent av Riksantikvaren.

Kartet over viser de tre fredete magasinbygningne og verneområdet rundt.

Kartet over viser Artillerileiren med vernete bygninger og verneområdene rundt.

Formålet med vernet

Formålet med vernet på Setermoen er å ta vare på bygningsmiljøer som viser leirens historie og utvikling, og i tillegg visse bygningsmiljøer som har en spesiell arkitektonisk eller militærhistorisk verdi.

Formålet med verneområdene er å ta vare på viktig leirstruktur og forhindre skjemmende konstruksjoner tett innpå de vernede bygningene.

Foreløpig vurdering

- *Utnyttelse av vernete bygninger til ny bruk*

Utnyttelse av eksisterende bygningsmasse er et viktig miljøtiltak og i tråd med Forsvarsbyggs- og forsvarssektorens miljøstrategi. Det er mulig å tilrettelegge for ny bruk i bygninger med interiørvern, men handlingsrommet er så klart større i bygninger uten interiørvern. I de tre vernede kasernebygningen i Artillerileiren (0105, 0110 og 0114) omfatter interiørvernet kun trapperommene (gjennom alle etasjene). Innvendige ombygginger, vil derfor være mulig i disse bygningene. Eventuelle mindre utvendige tiltak som utbedring av vinduer og påføring av isolasjonspuss kan vurderes.

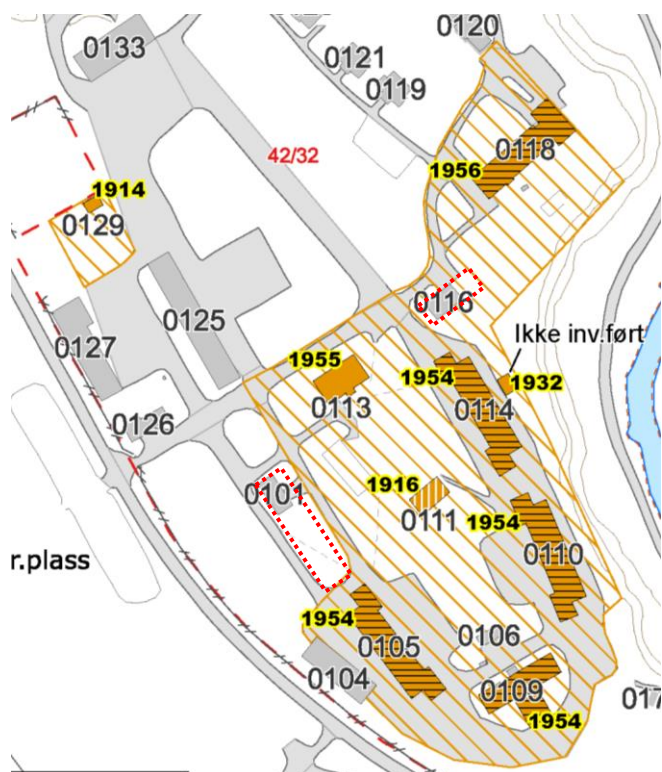
I 2017 ble kulturminneavdelingen bedt om å vurdere et prosjekt som innebar ombygging av mannskapskasernene (0105, 0110 og 0114) til «tilfredsstillende kvarter». Tiltaket ble den gangen vurdert å ikke være i strid med vernebestemmelsene fordi prosjektet kun omfattet endringer i romstrukturen utenom korridorer og trapperom. Fasader og tak skulle opprettholdes uendret, eventuelt med hel eller delvis tilbakeføring til et mer opprinnelig uttrykk, i samråd med Kulturminneavdelingen.

Det vil være interessant å vurdere mulighet for utnyttelse/ny bruk av 0109 messebygningen og 0111 Magasinbygning i Artillerileiren som har stått tomme i mange år. Særlig 0109 har et stort potensiale. I denne bygningen er spisesalene vernet med sine flotte veggmalier, men en oppgradering av interiørene og tilrettelegging til ny bruk, i samråd med Kulturminneavdelingen, vil være fullt mulig.

- *Nybygg innenfor verneområdene*

Verneområdet rundt de tre fredete magasinbygningene (0030, 0031 og 0032) er såpass lite at det ikke vil være aktuelt å bygge noe innenfor dette området. Et tidligere forslag om å lage parkeringsplass i dette området ble ikke godkjent av Riksantikvaren.

Når det gjelder verneområdet i Artillerileiren er mulighetene større. I dette området er det særlig viktig å bevare veistrukturen som fortsatt viser den opprinnelige (granatformete) strukturen til tross for nybygg i den nordre delen, utenfor verneområdet. Den mest naturlige plasseringen for et nybygg i den sørvestlige delen av «Granaten» er nord og nordvest for 0105 (se markering på kartet under). Her er det tidligere skissert inn en bygning med tilsvarende volum som de øvrige forlegningsbygningene. Dette er også utenfor verneområde og dermed uproblematisk i forhold til vernebestemmelsene. Innenfor verneområdet vil det trolig være minst problematisk med nybygg mellom 0114 og 0118 (i området der den tidligere bygningen 0116 sto).

Kart med markering av mulige byggetomter markert med røde stiplede linjer.

Kulturminneavdelingen kan bistå med skisseprosjekt og mulighetsstudier både for verneområdet i Artillerileiren og for tilpasning til ny bruk av de vernede bygningene.